

Vergaderjaar 2023–2024

21 501-07

Raad voor Economische en Financiële Zaken

Nr. 1997

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 december 2023

Hierbij zend ik u de geannoteerde agenda van de vergaderingen van de Eurogroep en Ecofinraad van 15 en 16 januari a.s. In verband met het kerstreces ontvangt u deze agenda eerder dan gebruikelijk. Het is mogelijk dat nog punten worden toegevoegd aan de agenda of dat bepaalde onderwerpen worden afgevoerd of worden uitgesteld tot de volgende vergadering.

De Minister van Financiën,
S.A.M. Kaag

Eurogroep

Gedachtewisseling over de macro-economische ontwikkelingen in de Eurozone

Document: n.v.t.

Aard bespreking: gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: n.v.t.

Toelichting:

De eurogroep zal spreken over de huidige macro-economische ontwikkelingen in de eurozone. In haar meest recente raming, de herfstraming van 15 november jl.¹, heeft de Europese Commissie (Commissie) haar groeiverwachtingen in de EU voor 2023 en 2024 naar beneden bijgesteld ten opzichte van eerdere ramingen. Een EU-brede recessie wordt volgens de Commissie echter vermeden. Voor 2023 raamt de Commissie een groei van 0,6%. Dat is een kleine neerwaartse bijstelling van de groei die de Commissie eerder in de zomerraming (0,8%) en lenteraming (1%) voorzag. Voor 2024 verwacht de Commissie een groei van 1,3%, waar het nog 1,7% groei raamde afgelopen zomer. Deze neerwaartse bijstelling wordt voornamelijk gedreven door het groter dan verwachte effect van de hoge rente.

De Commissie ziet voornamelijk neerwaartse risico's voor haar raming. Zo wijst ze op de oorlogen in Oekraïne en Gaza en de mogelijke effecten hiervan op de energieaanvoer en de inflatie. Ook wijst de Commissie erop dat de monetaire verkrapping een groter effect kan hebben op de groei dan momenteel geraamd. Daarnaast wijst de Commissie op toegenomen klimaatrisico's en de effecten hiervan op de overheidsfinanciën.

De inflatie in de eurozone is in november afgenomen tot 2,4% op jaarbasis, en is daarmee terug op het niveau van juli 2021. De inflatie wordt momenteel voornamelijk gedreven door inflatie in voedselprijzen (6,9%) en diensten (4,0%). De kerninflatie blijft met 3,6% in november echter hoog. De Commissie verwacht dat de inflatie in de eurozone in 2024 3,2% zal bedragen en in 2025 2,2%. Hiermee blijft de inflatie de komende twee jaar nog boven de doelstelling van het monetaire beleid van de ECB van 2%.

De ECB heeft de beleidsrente bij haar laatste vergadering van de Governing Council (bestuursvergadering) niet gewijzigd. Na de afgelopen anderhalf jaar van 10 achtereenvolgende renteverhogingen blijft de depositorente nu staan op 4,00%. Over het pandemie-noodaankoopprogramma (PEPP) van de ECB is geen nieuw beleid aangekondigd. Er is volgens ECB-president Lagarde bij de bestuursvergadering ook geen verandering in het beleid besproken. Daarmee is de planning nog steeds om eind 2024 te stoppen met de herinvesteringen van PEPP.

De arbeidsmarkt blijft ondanks de tegenvallende groeicijfers robuust. De Commissie verwacht dat de werkloosheid in de EU de komende twee jaar op het historisch lage niveau van 6% blijft hangen. De arbeidsmarkt zal daarbij krap blijven, alhoewel er voornamelijk in de industrie wel eerste tekenen van afkoeling zijn. Ook verwacht de Commissie dat de reële lonen

¹ https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-forecast-and-surveys/economic-forecasts/autumn-2023-economic-forecast-modest-recovery-ahead-after-challenging-year_en

komend jaar weer zullen groeien door de aanhoudende groei van de nominale lonen en de dalende inflatie.

Nederland vindt het van belang dat lidstaten structurele hervormingen doorvoeren en aandacht besteden aan het versterken van hun economie om duurzame economische groei te bevorderen. In veel lidstaten zijn voor komend jaar nog energiesteunmaatregelen van kracht en Nederland vindt het van belang dat lidstaten deze maatregelen uitfaseren. Verder blijft aandacht voor de houdbaarheid van de overheidsfinanciën van belang. Indien opportuun zal Nederland op basis van bovenstaande deelnemen aan de vergadering.

Eurozone-aanbevelingen voor 2024

Document: nog niet beschikbaar. Het document wordt later op het Delegates Portal geplaatst onder de titel «*Council recommendation on the economic policy of the euro area*».

Aard bespreking: bespreking t.b.v. goedkeuren door de Raad.

Besluitvormingsprocedure: n.v.t.

Toelichting:

De Eurogroep zal de aangepaste Raadsaanbevelingen voor het economisch beleid in de eurozone in 2024 bespreken. De door de Commissie voorgestelde ontwerp-aanbevelingen voor de eurozone zijn op 21 november jl. gepubliceerd als onderdeel van het herfstpakket van het Europees Semester.² De Kamer zal op korte termijn een Kamerbrief ontvangen met een kabinetsappreciatie van het herfstpakket. In de Kamerbrief wordt, als onderdeel van het herfstpakket, ook stilgestaan bij de ontwerp-aanbevelingen voor de eurozone. Indien opportuun zal Nederland op basis van deze appreciatie deelnemen aan de vergadering in de Eurogroep.

In de voorliggende aanbevelingen, die zijn aangepast naar aanleiding van besprekingen in de ambtelijke voorportalen van de Eurogroep en de Raad, beveelt de Raad aan om in 2024 prudent en gecoördineerd begrotingsbeleid te voeren. Gezamenlijk worden de eurolanden aanbevolen om verkrappend begrotingsbeleid te voeren, om daarmee het verkrappende monetaire beleid van de ECB niet tegen te werken in de strijd tegen inflatie. Verder wordt aanbevolen om op middellange termijn begrotingsbeleid te voeren dat de houdbaarheid van de overheidsfinanciën borgt en de potentiële economische groei verhoogt. De tweede aanbeveling heeft betrekking op het waarborgen van investeringen, het accelereren van de implementatie van de Herstel- en Veerkrachtplannen en het volledig benutten van de cohesiefondsen. In aanbeveling drie wordt opgeroepen om loonontwikkelingen te ondersteunen die koopkrachtverlies voor voornamelijk de lage inkomens mitigeren. Ook raadt de Commissie aan om bij- en omscholing te bevorderen, en actief arbeidsmarktbeleid te voeren om tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden aan te pakken. Aanbeveling vier spitst zich toe op verbetering van de toegang tot financiering, met name voor innovatieve bedrijven en het mkb, door verdere vooruitgang te boeken met de kapitaalmarktunie. Daarbij beveelt de Commissie aan om ervoor te zorgen dat de overheidssteun voor relevante strategische sectoren doelgericht is, en niet leidt tot verstoring van het gelijke speelveld in de interne markt. Tot slot beveelt de Commissie aan om de financiële markten en huizenmarkt goed te monitoren nu de rentes zijn gestegen, en het werk op de Bankenuie voort te zetten.

² https://commission.europa.eu/publications/2024-european-semester-recommendation-euro-area_en

Na bespreking in de Eurogroep zal de Raad van de Europese Unie de aanbevelingen goedkeuren. Hierna zal Europese Raad deze aanbevelingen bekrachtigen, waarna de Raad de aanbevelingen formeel aanneemt.

IMF Artikel IV-missie eurozone

Document: n.v.t.

Aard bespreking: gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: n.v.t.

Toelichting:

De Eurogroep zal een terugkoppeling ontvangen van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) over de IMF-missie naar de eurozone die onlangs heeft plaatsgevonden. Tijdens deze IMF-missie zijn gesprekken gevoerd met verschillende Europese instellingen (zoals de Europese Commissie en de Europese Centrale Bank) over de macro-economische verwachtingen en het economisch beleid. Op basis van de missie zal het IMF een rapport opstellen met daarin de appreciatie van de macro-economische vooruitzichten en het gevoerde beleid. Nederland kan de terugkoppeling van het IMF aanhoren.

Concurrentievermogen van de eurozone: ontwikkelingen in de lopende rekening, waaronder hoge energieprijzen

Document: op dit moment nog niet publiek beschikbaar, komt beschikbaar na de Eurogroep

Aard bespreking: gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: n.v.t.

Toelichting:

De Eurogroep zal van gedachten wisselen over de lopende rekening van de eurozone, op basis van een analyse van de Europese Commissie.

In haar analyse beschrijft de Commissie dat de saldi op de lopende rekeningen wereldwijd sterk stegen als gevolg van de pandemie en energiecrisis in de afgelopen drie jaar, na een aanvankelijke afname in de periode daarvoor (2025–2019). Naar verwachting zal de stijging in 2023 ten einde komen door het wegebben van deze schokken en de aanhoudende verkrapping van het monetaire beleid.

Voor de eurozone beschrijft de Commissie dat deze een aanzienlijk overschot op de lopende rekening had vóór de pandemie, dat omsloeg naar een tekort in 2022. De stijging van de energieprijzen was hiervoor de voornaamste oorzaak. De Commissie wijst ook op de rol van handel met China, waarbij de prijzen van de goederenimport uit China sterk stegen tussen het tweede kwartaal van 2021 en het eerste kwartaal van 2022.

Volgens de Commissie laat 2023 een terugkeer naar een overschot op de lopende rekening zien, voornamelijk als gevolg van de daling van de energieprijzen en een vermindering van de hoeveelheid geïmporteerde energie. Op jaarbasis is de lopende rekening in het tweede kwartaal van 2023 teruggekeerd naar een overschot van 0,2% van het bbp. De handelsbalans en het saldo op de lopende rekening zullen volgens de Commissie volgend jaar toenemen, maar het is niet waarschijnlijk dat tegen 2025 het niveau van vóór de pandemie zal worden bereikt. Op middellange termijn zullen de relatief hoge energieprijzen waarschijnlijk leiden tot een structurele daling van de saldi.

Nederland onderschrijft de analyse van de Commissie dat de pandemie en energiecrisis een grote impact hebben gehad. Daarbij is het aannemelijk dat de gemiddeld hogere energieprijzen zullen leiden tot een kleiner overschot op de lopende rekening op de middellange termijn.

Nederland ziet het saldo van de lopende rekening grotendeels als een weerspiegeling van structurele economische factoren. Het is daarmee niet een variabele waar direct op gestuurd dient te worden. Indien opportuun zal Nederland op basis van bovenstaande deelnemen aan de vergadering.

Eurogroep werkprogramma voor I/2024

Document: nog niet beschikbaar, wordt gepubliceerd op: <https://www.consilium.europa.eu/en/eurogroup/work-programme/>

Aard bespreking: gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: n.v.t.

Toelichting:

In de Eurogroep zal het werkprogramma voor de Eurogroep tot aan juli 2024 worden toegelicht. Voor de Eurogroep wordt gewoonlijk per halfjaar een werkprogramma per vergadering opgesteld met de onderwerpen die waarschijnlijk besproken zullen worden. Dit draagt bij aan meer langetermijnfocus en kan helpen bij het voorbereiden van de discussies.

De besprekingen in de Eurogroep in de eerste helft van 2024 zullen in het teken staan van het waarborgen van duurzame economische groei. Hierbij zal speciale aandacht uitgaan naar het bevorderen van het concurrentievermogen, door middel van thematische sessies. Ook zal voortgang op de integratie en verdieping van de kapitaalmarktunie centraal staan. Net als in 2023 zullen waarschijnlijk ook gesprekken plaatsvinden over de toekomst van de Economische en Monetaire Unie, versterking van de bankenunie en de digitale euro. Naar verwachting kan Nederland de toelichting over het werkprogramma aanhoren.

Ecofinraad

Werkprogramma Belgisch voorzitterschap

Document: n.v.t.

Aard bespreking: Presentatie en gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: n.v.t.

Toelichting:

België is in de eerste helft van 2024 de voorzitter van de Raad van de Europese Unie en heeft voor die periode haar werkprogramma gepubliceerd.³ Daarin zijn de volgende 6 prioriteiten gepubliceerd; 1) de rechtstaat, de democratie en eenheid verdedigen, 2) ons concurrentievermogen versterken, 3) op weg naar een groene en rechtvaardige transitie, 4) onze sociale en gezondheidsagenda versterken, 5) de mensen en grenzen beschermen, 6) Europa als wereldspeler promoten. Daarnaast zal het Belgisch voorzitterschap aandacht besteden aan het in stand houden van de steun aan Oekraïne. Ook richt België zich op de overgang naar de volgende institutionele cyclus, de Strategisch Agenda interne Europese hervormingen parallel aan het EU uitbreidingsproces.

Op specifiek het economische en financiële beleidsterrein schrijft het Belgisch voorzitterschap verder te zullen werken aan het economische en begrotingsbeleid, waaronder het Europees Semester, en het voltooiën van tussentijdse herziening van het meerjarig financieel kader. Daarnaast geeft België prioriteit aan de voltooiing van de wetgevingsagenda om de kapitaalmarktenuie en de bankenunie te verdiepen. Tot slot zal België zich richten op diversie dossiers op het gebied van belasting en douane, waaronder het douanewetboek.

³ Werkprogramma Belgisch Voorzitterschap https://belgian-presidency.consilium.europa.eu/media/ntopsbha/programme_nl.pdf

In deze Ecofinraad vergadering zal België het werkprogramma presenteren en aangeven wat de prioriteiten zijn voor de periode januari 2024 tot en met juni 2024. Nederland kan de presentatie van het Belgische voorzitterschap aanhoren.

Europees Semester 2024

Document: De concept Raadsconclusies en Raadsaanbevelingen zijn op het moment van schrijven nog niet beschikbaar. Deze documenten worden voorafgaand aan de vergadering op het Delegates Portal geplaatst onder de titels «*Alert Mechanism Report 2023 Council conclusions*», «*Annual Sustainable Growth Survey 2023 Draft Council conclusions*» en «*Council recommendations on the economic policy of the euro area*».

Aard bespreking: besluitvorming – aanname Raadsconclusies *Alert Mechanism Report (AMR)* en *Annual Sustainable Growth Survey (ASGS)* en goedkeuring eurozone-aanbevelingen.

Besluitvormingsprocedure: Aannee Raadsconclusies met consensus, goedkeuring eurozone-aanbevelingen met gekwalificeerde meerderheid waarbij alleen de eurolanden stemmen.

Toelichting:

De Commissie heeft op 21 november jl. het herfstpakket gepubliceerd in het kader van het Europees Semester.⁴ Het pakket bestaat uit verschillende onderdelen, waaronder: de jaarlijkse analyse van groeiprioriteiten van de Europese Unie (*Annual Sustainable Growth Survey, ASGS*), het jaarlijkse rapport over het waarschuwingsmechanisme (*Alert Mechanism Report, AMR*) in het kader van de macro-economische onevenwichtigheidsprocedure (MEOP) en het voorstel voor de aanbeveling van de Raad over het economisch beleid van de eurozone (eurozone-aanbeveling). De Kamer zal december 2023 een brief ontvangen met een volledige kabinetsappreciatie van deze onderdelen.

In de Ecofinraad liggen de eurozone-aanbevelingen en de Raadsconclusies voor het AMR en de ASGS ter besluitvorming voor. De eurozone-aanbevelingen worden de dag voor de Ecofinraad in de Eurogroep besproken. De annotatie van de eurozone-aanbevelingen kan bij dit agendapunt in deze geannoteerde agenda gevonden worden.

In de *Annual Sustainable Growth Survey* blikt de Europese Commissie vooruit op de belangrijkste economische beleidsuitdagingen voor het komende jaar. De *Annual Sustainable Growth Survey* van dit jaar belicht de sociaaleconomische beleidsagenda van de EU, rekening houdend met het veranderende macro-economische, sociale en geopolitieke landschap. De leidraad volgt een gestructureerde aanpak op basis van de vier dimensies van concurrerende duurzaamheid: 1) macro-economische stabiliteit, 2) duurzaamheid, 3) productiviteit en 4) rechtvaardigheid. Samen hebben deze tot doel om de economie duurzamer, veerkrachtiger en inclusiever te maken.

In het *Alert Mechanism Report* worden aan de hand van een scorebord met indicatoren mogelijke macro-economische onevenwichtigheden opgespoord en bepaald welke lidstaten onderworpen worden aan nader onderzoek. Deze onderzoeken moeten uitwijzen of en in welke mate de betreffende lidstaten te kampen hebben met macro-economische onevenwichtigheden en in hoeverre deze een risico vormen voor de lidstaten zelf, de eurozone, of de Europese Unie als geheel.

⁴ 2024 European Semester: Recommendation for the euro area (europa.eu)

De Commissie is voornemens om dit jaar in elf lidstaten met bestaande onevenwichtigheden de ontwikkeling ervan nader te onderzoeken. Dit zijn Frankrijk, Duitsland, Nederland, Portugal, Roemenië, Spanje, Zweden, Cyprus, Griekenland, Hongarije, Italië. Hiervan zijn in Griekenland en Italië ernstige onevenwichtigheden geconstateerd in de vorige semestercyclus. Daarnaast wil de Commissie ook een onderzoek starten naar potentiële nieuwe onevenwichtigheden in Slowakije. De resultaten van de diepteonderzoeken worden in het voorjaar van 2024 verwacht.

Nederland is voornemens om in te stemmen met de Raadsconclusies voor zowel het *Alert Mechanism Report* als de *Annual Sustainable Growth Survey* en de goedkeuring van de eurozone-aanbevelingen te steunen.

Economische en financiële impact van de Russische agressie-oorlog tegen Oekraïne

Document: n.v.t.

Aard bespreking: gedachtewisseling

Besluitvormingsprocedure: n.v.t.

Toelichting:

De Ecofinraad heeft al vaker van gedachten gewisseld over de economische en financiële impact van de Russische agressie tegen Oekraïne en over Europese steunmaatregelen aan Oekraïne. De aanhoudende oorlog blijft in toenemende mate zijn tol eisen van de Oekraïense samenleving en economie. De behoeften blijven onverminderd groot, onder meer op het gebied van humanitaire hulp, watervoorziening, gezondheidszorg en herstel van infrastructuur. De financiële steun aan Oekraïne is in 2022 en 2023 verstrekt via de EU-begroting en Macro Financiële Bijstand (MFB). In 2023 is er in totaal 18 miljard beschikbaar voor MFB. Dit wordt, wanneer voldaan wordt aan bijbehorende condities, uitgekeerd in maandelijkse tranches van 1,5 miljard euro.

De Russische invasie heeft in Oekraïne grote financiële noden gecreëerd: De Oekraïense overheidsuitgaven zijn gestegen, de belastinginkomsten zijn gedaald en het land heeft geen toegang meer tot internationale kapitaalmarkten. Het resulterend financieringstekort wordt door het IMF op USD 114,2 miljard geraamd over de periode van 2023 tot 2027, en moet door externe partijen worden gedekt. Onder andere met de hierboven genoemde MFB steun, het IMF programma en Amerikaanse steunpakketten is de kloof voor 2023 uiteindelijk gedicht.

De Commissie en internationale financiële instellingen zullen naar verwachting in de Ecofinraad een update geven van de situatie in Oekraïne, de door de EU ingestelde sancties, en de (financieel-economische) ontwikkelingen in de EU inclusief de ontwikkelingen op de energiemarkt. Ook zal de Ecofinraad waarschijnlijk een terugkoppeling krijgen van de uitkomst van de bespreking van de Europese Raad van 14–15 december, specifiek over het Commissievoorstel voor de oprichting van een Oekraïne-faciliteit in het kader van de tussentijdse herziening van het Meerjarig Financieel Kader (MFK 2021–2027).⁵ Nederland zal uitdragen dat blijvende solidariteit met Oekraïne essentieel is en blijft. Het kabinet zal het belang van sancties uitdragen en zich blijven inzetten voor steun aan Oekraïne op het gebied van humanitaire noden, het eerste herstel en uiteindelijk ook bij wederopbouw. Het kabinetsbeleid is dat Nederland haar «fair share» hieraan bijdraagt. Deze hulp moet zowel bilateraal als vanuit de EU gegeven worden, waarbij nauw wordt samengewerkt met internationale partners en organisaties.

⁵ Kamerstuk 22 112, nr. 3758

Bijeenkomst van de Ministers van Financiën en de presidenten van de centrale banken van de G20, 26-29 februari 2024

Document: n.v.t.

Aard bespreking: Oriëntatie voor toekomstig werk

Besluitvormingsprocedure: n.v.t.

Toelichting:

De Ecofinraad zal de inzet van de EU bespreken bij de bijeenkomst van Ministers van Financiën en presidenten van centrale banken van de G20 die gepland staat voor 26–29 februari 2024. De EU G20 Terms of Reference (EU ToR), waarin de EU-inzet wordt bepaald voor deze G20-bijeenkomst in februari in Brazilië, wordt op een later moment afgestemd.

De G20-vergadering zal stilstaan bij de staat van de mondiale economie en huidige risico's, gerelateerd aan geopolitieke spanningen, voortdurende inflatie en matige economische groei. Op het gebied van de mondiale economie zal speciale aandacht worden besteed aan macro-economische effecten van de klimaattransitie en van ongelijkheid binnen en tussen landen.

De G20-vergadering zal vermoedelijk grotendeels in het teken staan van de rol van internationale financiële instellingen bij het investeren in de energietransitie en in duurzame ontwikkeling, het aanpakken van klimaatverandering en het bestrijden van wereldwijde ongelijkheid.